

France Bevk:

Čudežna skrinjica.

Igrica v dveh slikah.

O s r b e :

Gospodinja

ČaTek } hišna škratec

Tone

Miha

Jurij falapci in deklet,

Jera

Meta

Marko, pastir.

Prva slika.

Pozorišče: Kmečka izba z veliko pečjo na levi; na desni miza in stoli. Vrata, okna.

Dan je. V izbi ni nikogar.

Čiček (se oglasi izza peči): Čaček!

Čaček (se oglasi izpod peči): čiček!

Čiček: Meni se zdi, da nikogar ni v hiši...

Čaček: - Meni se *tucli* zdi. Že nekaj časa je vse tiho.

Čiček (zleze izza peči; majhen je, rdečo čepico ima, rta hrbtu se mu pozna odtis čevlja): Rcs, nikogar ni. Zrak je čist.

Čaček: Dobro ... dobro ...

Čiček: Kaj dobro, dobro? Slabo, slabo. Že dva dni nisem dobil nič pod zob. * *!

Čaček (zleze izpod peči; majhen je kot Čiček, na hrbtu se mu pozna odtis roke): Če praviš, da si lačen, si vzel meni besedo iz ust.

Čiček: Včeraj sem pojedel kos čvcl ja pod pečjo. Danes me grize po trebuhu. Av! Av!

Čaček: Ha—ha—ha! Čevlje jé! Čevlji še za ščurke niso.

Čiček: Kaj pa drugega dobiš pri tej hiši? Še miši nimajo kaj jesti. Za hišnega škratec je res slabo.

Čaček: Jaz pa vem, da bi se še kaj dobilo.

Čiček: Dobilo? Od zadaj v hrbet? (Se obrne.) Pogledaj, še zdaj se mi pozna.

Čaček: Pa meni? (Se obrne tudi 011.) Toda od tega ne bova sita. Jaz vem za zaklad...

Čiček: Kakšen zaklad pa neki? Smrdljivi krompirjevih olupkov...

Čaček: Ej ... Kadar ti spiš, jaz bedim in marsikaj vidiin ...

Čiček: Kaj pa takega?

Čaček: To, da se v tem zapečku skriva steklenica vina ...

Čiček: Zakaj pa prej nisi povedal; jaz sem pa tako žejn.

Čaček (zleze v zapeček, prinese platenico vina): Ali vidiš? Polna je.

Čiček: Daj, da pijem. Po čevlju imara tako žejo ...

Čaček: Ne preveč ... Še raeni pusti. (Pije tudi on.) /

Čiček: Ne zmanjka ne. Pa kako je prišlo vino k peči?

Čaček: Samo gotovo ne. Saj sieklcnica nima nog. *

Čiček: Aj! Aj! (Se prijemlje za trebuli.) To vino je kislo, zdaj ne grize še bolj. Seveda, želodec je prazen...

Čaček: Počakaj malo in ue jokaj. Meni sc zdi, da steklenica ni bila sama v zapečku ...

Čiček: Poglej, če se dohi kaj pod zob! Meni bodo črva ušla, če jim ne dam dela.

Čaček (zleze za peč iu prinese gujati in potice): Vidiš, ti si spal, jaz sem pa gledal in nisem napačno videl. To je kruli in gujat. Na, zdaj pa *jejl!*

Čiček (vzanie in je. Gladi se po trebuhu): O, to se pa prileže! Zdaj tudi vino ne bo prekislo in tudi čovelj me ne bo več tiščal. — Meni se pa nekaj čudno zdi.

Čaček: Kaj pa?

Čiček: Taka hiša, da še miši stradajo; odkod naenkrat vino in gnjat?

Čaček: Meni se pa nič čudno ne zdi. Kjer ni gospodarja pri hiši, tam je gospodinja. Če je pa gospodinja na obe očesi slepa, miši po vseh štirih plešejo.

Čiček (si maši usta): Ne razumem, kaj hočeš reči.

Čaček: To liočem reči, da gospodinja strada, hlapci in dekle se pa mastijo, kadar nje ni doma... Veš, prejle sem pazil. Želodec mi je tako nagajal, da nisem mogel spati. Pa sem zaslišal stopinje. Tok — tok — tokF Bila je dekla Jera—

Čiček (se zgrozi): Uf! — dekla Jera!

Čaček: Pa vidim, da skri je v zapeček vino, kruh in meso. Ko gospodinjne ne bo, se bodo gostili.

Čiček (se ěudi): A-a-a? Zato vse noči plešejo v naši hiši.

Čaček: Ker gospodinja spi kot ubita.

Čiček: In najina želodca krulita.

Čaček: Ni prav, da jeva ...

Čiček: Saj nisva vzela gospodinji. Dekli sva vzela. Če ne, pojé vsc ona.

Čaček: Še dovolj ji ostane.

Čiček: Prav ni, da jeva. Povedati bi morala.

Čaček: Če ni prav, čemu pa ješ? Če bi moral povedati, čemu pa ne poveš?

Čiček: Če pa nisem vedel... Pst!

Čaček: Nekdo priha ja.

Čiček: Poglej!

Čaček (leti k vratom): Dekla Jera gre ...

Čiček: Ta, ki mi je dala brco ...

Čaček: Vzemi vino! Beživa ...

Čiček: Vzemi gnjat in kruh! Vsc na staro mesto deniva.

Čaček: Sicer jih dobiva. (Izgineta pod peč.)

Jera (pride z Markom): Ali si videl gospodinjo? Ali je res šla v vas?

Marko: V-v-vi-del. R-r-res je ni.

Jera: Ali je kaj nesla s seboj? Ali je dolgo ne bo?

Marko: N-n-ne ven.

Jera: Stoj pred hišo! Dobro pazi! Pa povej nam, če jo zagledaš!

Jurij (Tone, Miha, Meta so medtem vstopili): Če bo povedal, bo prepozno, ker j-j-jeclja.

Jera: Pa naj zažvižga. Zažvižgaj!

Marko: D-d-d-dobro!

Tone: Kje je prigrizek? Jaz sem lačen ko volk.

Miha: Kaj bi tisto! Pa jaz, ki sem žejen ko goba!

Jera (se upogne pred peč): Tu mora biti. Na, primi vino!

- } u r i j : Kar sem cla j!
- T o n e . Še kračo.
- J e r a : Kdo je jedel meso in kruh? Kdo je pil vino?
- M i h a : Jaz že ne. Če bi bil pil, bi ne bil tako žejen.
- T o n e : In jaz ne tako lačen.
- : • M e t a : Kdo pa je bil?
- J e r a : Jaz sem shranila polno steklenico. Kračo in kruh pa tudi.
- J u r i j : Kdor je bil, veliko ni popil.
- M i h a : Nadaljujmo mi; če ne, bo prepozno. (Sedejo, jedó in pijejo.)
- T o n e : kdo bi si mislil, da je to vino tako dobro.
- M e t a : Tudi mesa ni zametavati.
- J e r a : Tone, ne *jej* tako! Močnik ti potem ne bo dišal in gospodinja si bo brž kaj rnislila.
- M i l i a : Kaj naj si misli? Saj pijemo na njeno zdravje.
- J u r i j : Vsak dan je čmemejša.
- J e r a : In bol j suha ...
- M e t a : In bol j sitna ...
- T o n e : Če bi takih obedov ne bilo, že zdavnaj bi bil popustil službo.
- M i h a : Jaz jo pustim tedaj, ko se klet izprazni.
- J u r i j : In hlev in kašča.
- J e r a : Dokler se še kaj lahko odnese in proda, ne grem.
- T o n e : Saj vsako leto novo zrasede.
- M e t a : Dokler je gospodin ja pri zdravem očesu slepa. ne bomo trpeli pomanjkanja.
- Marko (zažvižga).
- Vsi (se zdrznejo): Čujte! Gospodinja gre! Še en požirek! Še en grižljaj! Skrijte! Pojdimo! Kdaj se vidimo? Zvečer, ko bo šla gospodinja spat. Zvečer, zvečer! (Denejo jed in pijačo na staro mesto in izginejo.)
- Č i č e k (prileze izpod peči): Nikogar ni.
- Č a č e k (za njim): Bal sem se, da nic dekla izvoha.
- Č i č e k : Huj, to bi bilo po nama!
- Č a č e k : Ali si slišal, kaj so govorili?
- Č i č e k : Lepo to ni.
- Č a č e k : Jedi in pijače bova zadosti imela.
- Č i č e k : Jejva!
- Č a č e k : In pijva!
- Gospodinja (vsiopi, črno je oblečena in se žalostno drži).
- Č i č e k in Č a č e k (nimata časa uteči, ostrmita).
- Gospodinja (ostrmi nad njima): Kaj pa vidva? Kdo sta?
- Č i č e k : Jaz sem Č i č e k .
- Č a č e k : Jaz sem Č a č e k .
- Č i č e k : Hišna škrate sva.
- Č a č e k : Dobro liočeva.
- Č i č e k : Kar hočete, to vam storiva.
- Gospodinja (sede, podpre glavo): Kaj mi hočeta storiti? Zame ni pomaganja. Noč in dan skrbim in delam. a vsč nič ne zaležc. Vse gre navzdol. Hlapce in dekle imam, hišo in hlev, polje in senožeti, kaščo pa prazno, ni denarja, ni kaj deti v usta. Naša hiša je zakleta. Dokler je moj rajni mož živel, je bilo vsega dosti.
- Č a č e k : Za vsako bolezen so zdravila.
- Gospodinja: Zame ne. Vse sem že premislila. Vse sem poskusila.
- Č i č e k : Hišna škrate sva. Dobro hočeva.
- č a č e k : Vse je dobro. kar narediva.

Gospodinja: Če mi moreta pomagati, večno vama bom hvaležna.

Čaček: Če nama zaupate.

Čiček: Če naju poslušate.

Gospodi-nja: Slabega ne vem o vaju.

Čiček: Na ogenj sva pazila.

Čaček: Ko so bili tatovi še na vratih, sva vpila ko c-ela vojska, da so odšli.

Gospodinja: To vem. Poinagajta mi teda.j. če moreta. Pol hiše vama dam.

Čaček: Pol hiše ni treba. Le kotiček za pečjo sva si izvolila.

Čiček: In kako drobtinico kruha.

Čaček: In kak požirek vina.

Gospodinja: Vse bosta dobila.

Čiček (čičku): Grera po skrinjico?

Čaček: Pojdi!

Čiček (odide za peč).

Gospočinja: Kakšao skrinjico?

Čiček: Čudno skrinjico imava. Ta vselej in povsod pomaga. Odganja zla dejanja in pričara mir in srečo.

Gospotinja: Bomo videli. Res sem radovedna.

Čiček (pfinesc skrinjico na rokah): Tu je čudežna skrinjica.

Čaček: To skrinjico morate vzeti. Toda dobro jo shranite in nikomur ne povejte o nji. Vstanite vsako noč o polnoči in jo nesite po vseh izbah, shrambah in kletch... Če boste to naredili, se boste prepričali že prvi večer, da bo čez leto clni poln hlev in polna kašča ...

Čiček: In prazna glava ... brez skrbi...

Gospočinja: In kaj naj vama dam zato?

Čaček: Da sraeva skakati po hiši.

Čiček: In žvižgati in spati.

Gospodinja: Moja hiša vama jc odprta. Hvala lepa! Zdaj mi je laže pri srcu. (Odide s skrinjico).

Čiček (pogleda Čačka): Hehehe!

Čaček (pogleda Čička): Hohoho!

Čiček: Nocoj bo pa res lepo!

Čaček: Nocoj bo pa res zabavno!

Čiček: Kakor že ne davno!

Čaček: Še midva bova plesala.

Čiček: In se smejala. (Primeta se in plešeta ob zvokih godbe in pojcta.)

Z a s t o r.

Druga slika.

Isio pozorišče kot v prvi sliki. Izba je prazna. Luna sije skozi okna, zvezde gledajo vanjo. Čuje se pesem zvezd in lunice:

Ninaj čma zemlja,	deca nezaspana.
spavajte otroci,	brž oči zaprite...
strah po hišah hodi,	aja — nina-nana!
nosi šibo v roci.	Ninaj črna zemlja —
S šibo bo tepena	spavajte otroci ...

(Med naslednjih pogovorom pesem polagotna utihne ...)

Či ček : Hooj!

Ča ček : Hooj! Kaj pa mi hočeš?

Či ček : Ali slišiš?

Ča ček : Zvezde pojejo.

Či ček : Ase v Hiši spi...

Ča ček : Pst!

Či ček : Pst! Nekdo prihaja.

Ča ček : Gostovanje se začne.

Či ček : Čudna skrinjica bo govorila.

Ča ček : Hahaha!

Či ček : Hehehe!

Ča ček : Pssst!

Či ček : Pssst!

Jera (pride počasi, previdno, z lučjo v roki, postavi jo na mizo):
Počasi, počasi, previdno, da se gospodinja ne zbudi. Ko so vrata enkrat zaprta, lahko govorimo: ko enkrat sedimo, se lahko gostimo...

Miha : Pssst! Po prstih hodite! Po tiho govorite!

Metka : Najbolje, da jezik v žep utaknemo.

Tonc : Noge pa na ramo denimo, da ne bodo ropotale.

Jurij : Le zob nikamor. Kako bomo jetlli?

Milia : In grla nikamor; kako bi pili?

Jurij : Saj res, ali je še kaj pijače?

Jera (je vzela pijačo in jed izpod peči): Če je miii niso popilc. je šc.

Tone : In jed tudi.

Meta : Pošedite in tiho bodite!

Jurij : Samo zobje smejo griziti in jezik mlaskaii. (Jpdó in pijejo.)

Miha : Jn če se komu zaleti?

Jerica : Temu porečemo...

Ča ček (izza peči); Bog pomagaj!

Vsi (se ozrejo): Kdo je tako zakričal?

Tonc : Jaz že ne- Zdi se mi, da jc nekdo za pečjo.

Meta : Da se gospodinja zbudi!

Miha : Ona spi ko čok. Od dela je trudna.

Jera : Če ne boste tilio, kar grem.

Tonc : Pojdi, pusti nani gostijo!

Jera : Ne boš se mastil brez mcne.

Jurij : Seveda. Ti si naša gospodinja. (Kihne.)

Ča ček (izza peči): Bog pomagaj!

Či ček : Vidiš, da je res!

Vsi (se dvignejo): Kdo govori? Zdaj sem slišal razločno. Če niso škrati, tudi nič nočem.

Jera : Kdaj že sem jih spodila!

Tone : Morda se nam je le zdelo.

Jurij : Po ušesih nam šumi.

Jera : Nocoj mi nič kaj ne diši.

Meta : Nisein zaman hudó sanjala.

• Miha : Pustimo to in jejmo in pijmo! Kdo pa naj bi bil? Nihča! Zgorimo se rajši! Kdaj se bomo spet gostili?

Ča ček (z visokim glasom): Nikoli več!

Jurij : To jc pa že od sile!

Miha : V tej izbi mora biti nekdo.

Tone : Kdo neki? Kdo?-

Miha : Razločno sem slišal: Nikoli več!

Jera: Pogledjte za peč!

Jurij: Jaz že ne pogledam.

Tone: Jaz tudi ne!

Meta: Bojazljivci!

Miha: Bojazljivci? Pa ti poglgj!

Meta: Ali sem jaz raoški? Ali nosim jaz hlače, da bi se mi tresle?

Miha: Se ti pa noge tresejo.

Jurij: Tiho! Greva dva, če ni drugače.

Tone: Meni se zdi, da je bolj pametno, če to izpraznemo. (V tem trenutku se vrata odpro.)

Gospodinja (vstopi skozi nje, na rokah nese skrinjico, tiha je, črno oblečena. Z enim pogledom presodi položaj. Stopi par korakov naprej, stoji nepremična ko kip. Njene oči zamaknjene zró. Nema je.)

Vsi (planejo. Prepadeni so. Eni mašijo zadnje ostanke v usta in v žepe. Tresejo se. Nato zginejo drug za drugim.)

Gospodinja (dene skrinjico na mizo, sede, nustonj glavo na roke); To torej se je godilo v moji biši? Večer za večerom, noč za nočjo? Lačna in trudna sem liodila spat, ti so se pa gostili. Slepa sem bila, zdaj sem spre-gledala. To je moč čudežne skrinjice? Nikoraur verovati! Vse imeti pred očmi...

Čiček: Hihhi!

Čaček: Hehehe!

Gospodinja: Lahko se smejeta moji neumni glavi, ki je vse verjela. Vendar — hvala vama lepa. Od danes naprej bo vse drugače. Ob slednji uri ponoči bo romala skrinjica po vseh shrambah. (Vstane in gre. Na vratih.) Sreča, mir, blagostanje pridite! (Odide.)

Čiček (pride izza peči): Hahaha! (Se smeje, da se za trebuh drži.)

Čaček (istotako).

Čiček: Ali si videl, kako so šli?

Čaček: Še jezik so pogoltnili. Ne cev ne mev niso rekli.

Čiček: Če bi ne bilo križev, skozi okna bi bili ušli.

Čaček: V tla bi se bili radi udrli.

Čiček: Škoda, da jih ne bo več!

Čaček: Nocoj so tek zgubili.

Čiček: Krača jim je odletela.

Čaček: Vino jim je odteklo.

Čiček: Hehehe!

čaček: Hihhi!

Sreča (pride skozi vrata, za njo Mir in Blagostanje).

Čiček: Kdo ste vi?

Sreča: Sreča. Mir in Blagostanje smo. Klicali ste nas.

čaček: Prav je. Dolgo vas je pogrešala naša hiša. Zaplešite nam ...

Mir: Zaplesali bomo. Ali kdo bo nam igral?

čiček: Midva bova igrala. (Sede na mizo.)

Čaček: Piskala bova kakor znava. (Sede na peč. Vzameta piščalke iz rokavov in zapiskata.)

Sreča. Mir in Blagostanje — lahko imajo tudi tovarišice ^-zaplešejo. Od neke iz vnanjega STeta se utrga prelestna godba in zagluši piščalke. zvezde spremljajo ples s petjem. Lunina svctloba plane v izbo iii ustvari čarobno sliko.

Med petjem, plesom in godbo pade zastor.